

تاریخ عثمانی انجمنی

۱ آگستوس
۱۳۳۰

پنجمی سنہ
نومبر ۲۷

مجموعہ سی

قزاز آدین

[یکرمی آلتنجی نسخه دن مابعد]

۱۸۲۷ (۱۲۴۳ هـ) سفربنك اعلانندن بریحق سنه قدر صوكره
استانبولده ارزاق وحبوبات ندرتی شدتله محسوس اولمغه وعادتا قحط
علائمی کورنیمکه باشلامش ایدی . دکر موارداتی منقطع اولدینندن
قره طریقله آناطولیدن کتیریلن بغدادی وسائرہ پایتخت سکنه سنك
احتیاجنه کفایت ایدمه مکده ایدی . جمعه کونلری سلاملق رسمی
ائسانده قادینلر طرفندن عتبه علیایه متعدد عرضحاللر رفی ایله بوحاله
چاره بولنمی مرحمت سنیه دن استعطاف قلندینی کبی هرکون بیکلرجه
اهالی فرونلرک اوکنه طویلانمقده واکک تدارکی بیوک برکلفت حکمی
آلقدده ایدی . طرف دولتدن ممکن اولدینی قدر دقیق توزیع اولنمقده
ایسده مخلوط وبعضاً کوفلنمش اولدینندن طبخ اولنان اکک اکله
غیرصالح ایدی . یاغ ، زیتون یاغی کبی دیگر حوايچ دخی کسب ندرت
ایتدیکندن مضایقه صوک درجه بی بولمقده ایدی .

وقعه نویس لطفی افندی ۱۲۴۵ اواسطنده استانبولک حالی شووجهله
حکایه ایدیور :

د روسیه سفینه لرینك قره دکر بوغازی جوارلرینه طوغری تقریبی
وآق دکر بوغازینك آبلوقه سی وسواحل متجاوره دن بعضیلرینك
استیلاسی سببیه درسعاده کله جک ذخیره وارزاق کیلرینك آردی
کیلنمش وقیصریه کبی بلاد بعیده دن اوج بیک مهار دوه ایله ذخیره
کوندرلمسنه دائر متسلمه کوندریلن فرمانلرک وصولیه جوابنده

بتون سنجاقده اوج بیک دوه بوله‌یلور ایسه‌ده چوغی اوتده
 بروده بولندیغندن در دست ایدیه‌یلن سکسان رأس استره
 تحمیلان ازمید طرفه ذخیره سوق اولندیغنی مین متسلمک مکتوبه
 درسمادتده ذخائر مضایقه‌سی اولدیغندن ایشی دویه حصر
 ایتیه‌رک و چارپا اوله‌رق هر نه‌که بولنور ایسه همان سوق وارسالنه‌سی
 اولنسی، عباره‌سیله جوابنامه کوندرلش در. ضرورتک امتدادی
 مشکلاتی مؤدی اوله‌جنی جهته، نفوس موجودیه کوره نان عزیز
 توزیع اولنقی اوزره استانبول و بلادئکه اهالیسی در حال تنظیم ایتدیریلان
 دفتر موجبنجه اوچوز الی طقوز بیک سکسان طقوز نفوس بولندیغنی
 آکلاشلش و اولوقت استانبول و بلادئلته‌ک اداره‌سی ایچون هفته‌ده
 فروئرله قرق بیک کیل ذخیره ویریلور ایش ایسه‌ده بوغازلردن ذخیره
 کله‌مکه باشلادیغندن هفته‌لق ذخیره بردنره نصف درجه‌یه تنزل ایلش
 و عسکر نامه اوله‌رق آناطولیدن مرتب کسان روم‌ایلی‌یه یکمک اوزره
 استانبوله بریکه‌رک انشای راهده ایکی اوج کون قالمش و بمضاری
 آجلقدن تلف اولش ایش. بونلرک دخی اداره‌سی بشقه‌جه غائله‌یی
 موجب اولش در. استانبولک بکلک انبارلرنده مدخر ذخایر دخی قرین
 نفاد اولوب اسکیدن لاجل الاحتیاط وضع اولنش وسنین وفیره‌دنبری
 دور واستبداله باقیلماش اولان بر طاقم قوقش چورومش و عادتاً
 کولپه‌لشمش طاری و چاودار و قوقوروز کبی شیلرکه بونلرک اک اسکیمی
 فاتح جامع شریفی جوارنده چقور حمامده محفوظ ایدی، بوکبی نه‌قدر
 اسکی ذخیره‌لر و ادایه فروئرله بالتوزیع بر موجب دفتر جوامع و کلیسارده
 صباح اخشام بهر نفوس ایچون مأمورین نظارت‌لریله بردانه اکک توزیع
 اولنور ایدی. بهری یومروق قدر سیمسیاه صمون ایدی که ربم بردها
 کوستر مسون ینیلورشی دکل و فروئرلرک اتمک چیقاردینی و قتلرده اوکلرینه
 تجمع ایدن اهالینک ازدحامندن سواقلردن کیکلمک ممکن اوله‌ماز

ایدی... بیکار طاقندن واون سەدن اقل مەدتمە استانبولە کلش اولان رعایادن تخفیف ضرورت ایچون درت بیک قدر نفوس مملکتلرینه اعاده قلمش در . ذخیره ایله سائر ارزاق اوزرندن یدواحد و نرخ اصولی رفع اولنەرق هر کسک دیلدیکی محلدن سربسته ذخیره جلب ایلمسە وایستدیکی فیاتله صائمسە مساعدە ورخصت رفع مضایقه یه ایجه مدار اولش در .

استبان پاپاسیان افندینک اثرندە اوقوندیقنە کوره استانبولە کی قحطه فرونلرک اوکنە طویلانان یوزلرجه اهالی نک یکدیگری نک النده کی اککی قاپلری و برقیه اکمک ایچون مضاربە وقوعی درجه لرینی بولش اولدیفندن ، هر ملتدن ارباب غربتک اسملری قید اولنەرق بونلردن اوج کشیه نسبتله ایکیمی بش کون ظرفندە مملکتە کوندرلمی وبری استانبولە قالەرق کندی اموریله برابر تبعید ایدیلنلرکده ایش وکوجنی تمثیل ایلمی وعن اصل استانبول اهالیسندن غیر متأهل ذکور ایله اون سە دنبری اولنمش اولانلر دخی عین صورتله ثبت دفتر اولنەرق آناطولی یه سوق اولنوب بونلر حقندەده ارباب غربتک عینی معاملە اولنمی خصوصنە اراده سینه شرفصادر اولەرق اهالی غیر مسلمە جهده اجرای ایجابی ایچون کیفیت بطریقخانه لره و خاخانه یه تبلیغ بیورلش ایدی .

رؤسای جماعت بوبایدە بطریقخانه جه اتخاذ قلعہ حق تداییر حقندە مذاکرە ایچون اجتماعه دعوت ایدلش اولدقلرندن داخل بالمجلس بولنان قزاق آرئین صرافاته و دیگر اغنیایه فقرانک سیاحتی دها مشکل وسالت وفلاکتی موجب اوله جفندن ، ممکن اولدیفنی قدر اصحاب یسارک استانبولدن حرکته موافقت ایلملرینی انسانیت نامنە تکلیف ایلمش و بوتکلیفی حاضر بولنانلر طرفندن قبول اولنەرق اوصورتله تدارکات و ترتیباته مبادرت اولنمی قرارلاشدیرلش در .

آنحقی اوزمانده استانیولك اقتصادیات مملكتده احراز ایتدیكى
موقع غایت مهم اولوب ، ارباب تجارتك بویله طاغیدلی سؤ تأثیردن
خالی قالمیجنى وحقیقتده لازم كلن شی قحطه چاره بولمقدن عبارت
اولوب یوقسه مستهلکری اکیلتمك اساسی برتدیر عد ایدیلهمه جکی
جهتله ، قزاز آرتین بورالری دوشونورك استانبوله بغدادی ودقیق
ادخالنك سربستی - هرکك کندی مالی ایستدیكى فیثاله صائمده
مختار براقیله جنى - باراده سنیه اعلان ایدلیکی حالده هر طرفدن بغدادی
کثیرله رك قحطدن اثر قالمیجنى تنبه علیایه عرضه قرار ویرمش و او
اثناده محاربه سبیله سنجاغ شریف چیقاریله رق رامن چفتلکنده وضع
موقع تعظیم ایدلش اولدیغدن و سلطان محمود خان حضرتلری اوراده
بولندقرندن ، قزاز آرتین رامن چفتلکنه کیده رك حضور شاهانه ده
شرف مثوله نائل اولمش و مطالعاتی عرض ایدلیکنده نزد پادشاهیده قرین
تصویب بیوریلهرق برمنوال مشروح هرکك ایستدیکی یردن دقایق و بغدادی
کتریمی وارزو ایتدیکی فیثاله صامی و طرف دولتن كرك و احتسابیه
رسومی وبرکونه تکلیف طلب اولنمامی خصوصه اراده سنیه شرفتعلق
بیوریلهرق اهل غربتک و استانبول اهالیسندن اولجه تفریق ایدیلنرك
تأخیرعنیمتی ایله شاید بوتدیر اوزرینه ده قحط مندفع اولمازسه اوزمان
حرکت ایتدیرلملری دخی مقتضای اراده سنیه دن بولمش در.

بویابده شرفتطیر بیوریلان فرمان پادشاهی هر طرفده قرائت
اولهرق ، اون ایکی کون سوکره استانبوله قحطدن اثر قالماش و قزاز
آرتینك بوصورتله ایفا ایتدیکی خدمت نزد پادشاهیده مظهر تقدیرات
بیوریلهرق - ینه استپان پاپاسیان اقتدینك اثرنده بیان اولندیغه کوره -
مومی الهه بنم اککم سکا حلال اولسون ، سوزلریله ابدال التفات بیورلش در.
قزاز آرتین بو اراده نك استحصالی ایله برابر دعای پادشاهی به
مواظبت ایتلری توصیه سیله فقرای جماعته توزیع اولنقی اوزره ارمنی
بطریقه یوز بیک غروش کوندرمش در .

قزاق آرئینك بوتديرىنى فرانسه انقلاب كيرىندن اول (تورغو) طرفندن
غلاى اسماره قارشى اتخاذا اولنان ومؤخرآ «بغدايلرك لامارسيه زى»
تسميه قلنان تدبيره تشبيه ايلك ممكندر. مومى اليه بيوك برتحصيل كورمه مش
اولقله برابرء تجارت وصرافلق حياتنده واقع اولان تجربه سى سايه سنده
معاملات تجاريه يي تقيد ايدن تدبيرلرك الفاسى سايه سنده مواردك كركى كپي
ترايد ايله جكنى آكلامش ايدى .

مغشوش بشلك وآتلىق ضربى - كه ينه قزاق آرئينك مخترعاتندن در-
قوانين اقتصاديه غير موافق كورينيرسده نه كپي احوال آرمسده ياپلديغنه
و نصل شرائطه تطبيق اولنديغنه اطلاع ، بو باده تعمم ايتش اولان
قناعتى خيلى تبديل ايدر .

محاربه تك مصارفاتنه يتشمك ايچون على الدوام پاره تداركنه لزوم
كورلديكندن ، صدر اعظم وسر عسكر رشيد محمد پاشا محاربه مدتجه
تداول ايدرك صلحك اعاده سى ايله برابر طوبلانلق اوزره باقير پاره
ضربى پادشاه حضرتلرينه توصيه ايتش و موافقت شهربارى يي استحصال
ايتش ايدى . آنچق كيفيت ضربخانه امينى قزاق آرئينه بيلديركندى
كنديسى كموش ايله باقيردن متركب اچق ضربى دوشونديكنى وبوصورتك
فتواى شريف ايله دى تسريب وتصويب بيورلمقده اولديغنى عتبه شاهانه يه عرض
ايلديكندن ، فى الحقيقه بوصورتك ارجح اوله جنى نزد پادشاهيده تقدير
بيوريله رق اجراى ايجابى فرمان بيورلش وسكه مغشوشه آرزمانده
حاضر لانه رق موقع تداوله اخراج ايدلش در .

صدراعظم رشيد محمد پاشا سفرده بولنديغندن كندى توصيه سنك
تبديل اولنديغنى كورمى اوزرينه حدتلمش وقزاق آرئينك دشمنلىرى
طرفندن ذاتاً برچوق اتهامات وقوع بولمقده اولديغندن صدرمشاراليه
استانبوله حين معاودتنده مسئله يي استكنايه قرار ويرمش در . قزاق
آرئين صدراعظم پاشاك اغبرارنى ايشتمش ومشاراليهك استانبوله

معاودتی ایله برابر کندیسندن اخذ انتقام ایلمی احتمالی نظر دقتہ
 آلمش ایدی . بناءً علیہ صدر اعظم پاشانک استانبولہ معاودتندن اوج
 کون سوکره باب عالی یه عزیمتی حقنہ مشارالہدن امر آلمی اوزرینہ
 حیاتی تہلکدہ کورہ رک اولامردہ قوم قبولہ انشا ایتدیرمش اولدینی
 کلیسایہ کیدرک اعتراف ذنوب و نان مقدس اخذی کبی مراسم دینیہ سی
 ایضا ایتمش و متعاقباً صدر اعظم پاشا تزدینہ عزیمت ایلمش در .
 صدر مشارالہ مکالمہ نک ابتدا سندن قزاز آرتینہ درشت معاملہ
 کوسترمش ایسہدہ مومی الیہ طرفندن ویریلن ایضاحات اوزرینہ
 خزینہ دولتہ وقوع بولان خدماتی آکلایہ رق اوتورمسی امر ایتمک
 وقہوہ کتیرتمک صورتیلہ تلطیف ایلمش در . اوزمانلردہ قزاز آرتینک
 موقعندہ بولنان بر آدمک صدر زماندن بویلہ معاملہ کورمسی پک بیوک
 اثر التفات ایدی . مومی الیہ نزد صدارتپناہی دن چیقمسی ایله برابر
 باب عالیہ صدر اعظم پاشانک خدمتندہ بولنانلرہ اوتوز بیک غروش
 بخشش توزیع ایلدیکی کبی فرداسی ارمنی ملتی فقراسندہ بشقہ جیکری
 بیک غروش توزیع ایتدیرمش در . هرکس قزاز آرتینک اعدای احتمالنندن
 بحث ایتمکدہ ایکن مومی الیہک تہلکہ کی بو صورتلہ ازالہ ایلمی موقعی
 برقات دہا تقویہ و نفوذنی تزیید ایلمش در .

سکہ منشوشہ احداثک تأثیر اقتصادینہ کلنجہ : واقما اہالی نک
 بالاخرہ بویوزدن بیوک ضررلرہ کرفتار اولدینی غیرقابل انکار ایسہدہ ،
 بویارہ نک زمان اخراجندہ محاربہ نک سوکنده طولانیہ جنی شرط قیلتمش
 و مسکوکات جدیدہ تکالیف و سائرہ دن طولانیہ خزینہ دولتہ وقوع بولان
 کافہ تأدیاتندہ قبول ایدلمکدہ بولتمش اولدینندن ، اجرا قلنان معاملہ بر
 استقرار داخلی ماہیتی آلمقدہ ایدی . اگر قزاز آرتینک وضع
 ایتدیکی اساس محافظہ ایدلسہ ایدی ، هیچ برمحذوری کورلمہ جکی محقق
 ایدی . محذور معاملہ نک شرائطہ مؤخر اوعایت اولنماسندن ایلمی کلشدر .

محاربه ختام بولورق روسیه ایله عقد مصالحه اولغنی اوزرینه جانب سلطنت سنیه دن اعطاسی قرارلشدیریلان تضمینات حربیه اوج تقسیطه ربط اولغش ایدی . صلحك انعقادینی متعاقب داماد خلیل پاشا کرانه‌ها هدایا ایله پترسبو غه کوندرلش اولدیغندن ، روسیه ایمپراطوری دولتین آرمهنده کی مناسباتك تأیید وتقویه سی آرزوسنه بردلیل اولق اوزره برنجی تقسیطك طلبندن صرف نظر اولته جغنی باب عالی یه تبلیغ ایتدیرمش ایدی . ایکنجی تقسیطك زمان تأدییه سی حلول ایتدکه خزینه دولته بودینك اداسنه کافی پاره بولنمدیغندن ، نه یاپیله جغنی دوشونلکده ایدی . قزاق آرئین بوحاله برچاره بوله بیله جکخی وکلادن بعضینه سویلش ایسه ده ، مسئله نك زاکته بناءً خاکپای سنییه بوبابده معروضاتده بولنمقدن احتراز ایدن ذوات مشارالیهما رکاب سنییه بالنس عرض کیفیت ایلمسی قزازه توصیه ایشلاردی . مومی الیه بوتشویق اوزرینه مسئله یی پادشاه حضرت تهرینه عرض ایله رک تقسیطك تأدییه سنیه خادم تدایرک اتحادینه باراده سنیه مأمور قیلنسی عقبنده احباسندن اولان اجبی صرافانی زردینه جلب وفائضیه برابر مدت معینه سنده مقسطاً تأدییه اولته جغنی تمهد ایدرک مبلغ مقتضی نك اوج کون ظرفنده تدارکنی اولره تمهد ایتدیرمش وفی الحقیقه پاره همان فرداسنده بولنه رق روسیه سفیرینه کوتوریلوب مقابلنده آلنان مقبوض سنندی قزاق آرئینه تسلیم قیلنمش در .

مومی الیه بومقبوضی مستصحباً همان سرای هایونه عزیمت وکیفیتی خاکپای شاهانه یه لدی العرض مقبوضی عتبه علیایه رفع وتقذیم ایلمسی اوزرینه خدمتی نزد شاهانه ده فوق العاده موجب محظوظیت اوله رق سلطان محمود حضرت تهری «تصویر هایون» نشان عالی شانی یدمؤیدملوکانه لری ایله قزاق آرئینک صدرینه تعلیق ایشلار ومومی الیه مقبوضی باب عالی یه کوتوروب وکلایه ارائه ایلمسی فرمان بیورمشلردر .

بو ائشاده شیخ الاسلام افندی ، سرعسكر پاشا ، قبودان دریا پاشا و دیگر وکلا و رجال ذات سامی ، صدارتیناهی نزدنده تضمینات حربیه نك تأدیہ سی ایچون مذاکره ایله مشغول ایدیلر . قزاز آرتین طرف شاهانه دن کلکده اولدینغی بالواسطه اخبار ایدرک استحصال ایلدیکی مساعده اوزرینه مجلس اوطه سنه داخل اولوب ، اوزمان مقتاد اولدینغی اوزره آباق اوپک اوزره صدر اعظم پاشایه طوغری کیتیش ایهده وکلا و رجال مومی الیهک کوکسندہ تصویر هایونی کورملری اوزرینه نشان پادشاهی بی تعظیاً قیام و قزاز آرتینی یانلرینه اوطورته رق تضمینات حربیه تقسیطک صورت تأدیہ سی وپاره نك شرائط تدارکی و تفرعات سائر حقهده ویردیکی معلوماتی استماع ایشملر مقبوضی دخی کوره رک ابراز ایلدیکی خدمتدن طولانی مومی الیه آفرین خوان اولملشدر .

عهد سلطان محمود خان ثانیده پایتخت سلطنت سینه بی زیارت ایدوب سیاحتنامه یازان اجانبند (چارلس ماقفرلان Charles Mac Ferlane) اثرینک ایکی یرنده قزاز آرتینی ذکر ایلکده در . مومی الیهک بیانه کوره کندیس ۱۸۲۸ سنه سی مایسک یکر مینسده (سوئفت Swift) نام انگلیز واپوریلہ در سعادته کلش و برقاق کون صوکره مذکور سوئفت واپوری قزاز آرتین ایله بعض ارباب تجارت طرفندن بالاشترا هدیه پادشاه حضرتلرینه تقدیم ایدلشدر .

سلطنت عثمانیه نامنه ایلک مبایعه اولسان و عثمانلی بایراغنی اک اول کشیده ایدن واپور بودر . لطفی افندی بو بایده بوجه آتی یازیور :

« قرق اوچ (م ۱۸۲۸) سنه سنه کلنجه یه قدر دولت علیه ترسانه لرنده واپور کیسی یوغیدی . او ائشاده « بوغ کیمسی » نامیله برقطه سی مبایعه و بویله کیلری اداره یه مقتدر قبودان و نفرات یتشدریلسی اراده اولندی ، واپورک قزاز آرتین و دیگر بعض صرافلر طرفندن مبایعه و اهدا اولتدین حقهده لطفی افندیشک برشی دیهه سی احتمال که بو تفرعاتک

کندیسنجه معلوم اولمامسندن ایلری کلش در . چونکه قزاز آرتینک طوغریدن طوغری به پادشاه حضرتلرینه نسبتی اولوب، بومثللو معاملاتیه هیچ کیمسه واسطه اولمازدی . قالدی که هدیه تقدیمی کی آثارعبودیتدن طولای تفاخر اوزمانک تریه سیله قابل تألیف دکل ایدی . هر حالده سویت واپورینک عثمانلی بایراغنی طاشیان ایلک واپور اولدیفنه شبهه ایدیله من . ماق فرلان طنفر اوغللرینک نفی ایدلمسندن و قزاز آرتینک ضربخانه صرافلغه تعینندن بحث ایلدیکی صرعه شویانا تاده بولنیور :

« اودیكس [۱] مذهبه منسوب برارمنیك انتریقهلری طنفر اوغللرینک محوینی تسریع ائدی . اسمی قزاز آرتین اولان بو ذات اشغال ایدنلرك جله سنك سبب فلاكتی تشكیل ایدن ضربخانه امینلکی مقامه احتراصدن چکینمدی . بن استانبولده بولندیغ صرعه توجیه پادشاهی به صوك درجه لرده مظهر ایدی . فقط آتینسی کشف ایتك قولای در . محصول یتشد کده طرپان کندی وظیفه سنی ایفا ایلجهك در . »

طنفر اوغللرینک نه کی احوال آرمسندنه نفی ایدلدیکی برآز اول حکایه ایلش ایدك . ماق فرلانك « محصول » و « طرپان » دن بحث ایلشی مصادره اصولنی ایهام اولوب ، بواصولك پك قیصه برزمان صوکره لغو ومنع ایدلدیکی معلوم در . ماق فرلان دوز اوغللرینک و طنفر اوغللرینک سرنوشتنی مثال عد ایدهرك قزار آرتینک ده دوچار فلاكت اوله جنی ظنی در میان ایتمش ایسه ده قزاز آرتین اولیه بر فلاكته دوچار اولیوب بالعکس تاریخ وفاته قدر تمامیه توجیه پادشاهی به مظهر بولنمش در . قدس شریفده مرقده حضرت عینساده (قداس) دینیلن آیتینک اجراسی یالکز روملرله لاتینلره عائد مساعداتدن اولوب ، ارمیلر

[۱] (اودیكس) ك جوهر حضرت خدا حقنده کی اجتهدی قاتولیک کلیسای طرفندن قبول اولنماشدر ارمنی کلیسای بواجتهدی عینله قبول ایتمش اولقه برابر غریبون اکثریا ارمیلری اودیكس اجتهدیه منسوب عد ایدرلر .

بوامتیازہ نائل بولندقلرندن قزاز آرتین مورہ اختلالندن بالاستفادہ
ارمنی رؤسا ومعتبرانہ تنظیم ایتدیردیکی بر عرضحالہ ارمنی رھایتنکدہ
ھرکون محل مبارک مذکورده آیین اجرانہ مأذون قیلنسنی حکومت
سنہدن استعطاف ایتدیرمش ایدی . سلطان محمود خان حضرتلرینک
بشوش بر زمانلرنده قزاز آرتین مذکور عرضحالی عقبہ علیایہ رفع
ایدیکندن پادشاہ حضرتلری بعدازین ارمیلرکدہ روملر ولایتیلر کچی
ھرکون مرقد حضرت عیساہ اجرای آیینہ مأذون بولنملری حقندہ
برخط ہایون اصدارینی فرمان بیورمشلر و ایجابی بالایفا فرمان پادشاہی
ارمنی بطریقخانہ سنہ کوندولدکدہ احترامات فائقہ ایلہ استقبال ایدلش
وتشکیل قلنان مجلسدہ کمال تعظیمہ قرائت اولنہرق سلطنت سنہنک
بوعاطفتی بطریق طرفندن تحریرات عمومیہ ایلہ عموم ارمنی کلیسارینہ
اشعار قیلنمش وھرطرفدہ ارمنی اہالیسی بویکی امتیازہ نائلیتندن طولانی
مسرور اولہرق دولت وپادشاہہ دعالر ایتیشدر .

سلطان محمود حضرتلری ۱۲۴۶ھ (ارمنی مورخلرندن بربریان
اقدینک بیانہ کورہ ۲۳ مایس رومی ۱۸۳۱ھ) بوغازک اسباب تدافعیہ سنی
بالنفس تفتیش ایتک اوزدہ قلعہ سلطانیہ وبوزجہ آطہ وادرنہ برسیاحت
اجرا بیورمشلردرکہ لطفی اقدی بوسیاحتی « تشریف پادشاہی بجانب
کلیولی وادرنہ » سرلوحہ سیلہ بروجہ آتی حکایہ ایلشدر :

« جتیمکان فردوس آشیان سلطان محمود خان ثانی حضرتلری قرق
الٹی سنہ سی ذوالحجہ نک یکرمی ایکنجی جمعہ کونی شرفرسان نام فرقتینہ
را کباً ابتدا کلیولی یہ صوکرہ قلعہ سلطانیہ واریلہرق اورالرک تفتیش
احوالیلہ محرمک یدنجی کونی کلیولیدن قالقیلوب اثنای راہدہ حاضرلانان
محللردہ بیتوتلہ ادرنہ شہری شرف قدوم شہریاری ایلہ جنت نظیری
اولشدر . کذرکاہ ہایوندہ یولنان محللر سکنہ سی طرفلرندن اظہار
اولنان آثار مسرور وشادمانی فوق العادہ ایدی . اہالی نک سعادت حالی

ايجاب ايدر وسائلك اجرا واراده سي صرمنده ادرنه سنجاي زراعه اعانه تقديه اعطا اولندي . ادرنده اون كون مدت توقده اهالي ومملكتجه منافي موجب اوله جق تدابير ومريج نهري اوزرنده كي بيوك كوپرينك مجدداً انشاسي اراده واستانبولدن حركت هايونك اوتوز اوچنجي كوني چراغان سراينه عودت بيورلش در . عودت هايون كوني استانبول ايله بلاد ثلثهده مسلم وغير مسلم نه قدر مكتب چوچقلى وار ايسه البسه جديده ليله يدي قلهدن سراي برونه وقاضى كويندن بگلريكنه قدر عساكر نظاميه ايله برابر كافه سواحله طاقم طاقم ديزلكرى حالده حين تشرىف پادشاهيده اطفال وعساكر واهالي موجوده نك صداي سرتلري زمين وآسماني طولديرمش در . مكتب چوچقلى نك جمله سته عطيه لر طاغيدلش در . بوسياحت شاهانه نك تفصيلي حاوي (سفر نامه خير) لفظي تاريخ واقع اولان نامله تقويم خانه ناظري اسعد افندي مستقلاً سياحتنامه يازمش در .

بوسياحت ائناسنده شرفصادر بيوريلان اراده ملوكانه موجبجه قزاق آرٲين معيت سنيده بولمقده ايدى .

كندىسي مزاج شاهانه يي بيلديكندن خدمتي اراده بيورلدقجه حضور هايونده نائل شرف مثول اوله رق مصاحبه ايتك وسياحتك ترتيباتنده لندن كلن يارارلنى كوسترمك كې شير اولدينى آكلشيلور في الحقيقه ارمنى مورخلرندن (آوه ديس بربريان) افدينك بيانه كوره (تصوير هايون) ك احسانى ايله برابر سلطان محمود خان ثاني حضرتلري قزاق آرٲينه مجالس عاليهده حاضر بولمىسي وقاينه نك خصوصجه وكلاي دولته منحصر تشرىفاته نائليتني وهر كون سراي هايونه دوام ايدرك مصاحبه ونفس هايونه مخصوص اطعمه يي معاينه وتفتيش ايلمىسي فرمان ايلش ايدى .

كليولى وادرنه سياحتندن اول ، بركون سلطان (محمود) حضرتلري

رمضان اثناسنده چارشوی کیری زیارت ایلدیکی صرمدہ قزاز آرتینی رکاب هایوننده بولندیره رق خدمت خصوصیه شاهانه سنه مأمور و توجهات مخصوصه ملوکانه سنه مظهر بولندینی علنی بر صورتده اراؤه بیورمشلر ایدی . بودرجه مظهر توجه شاهانه اولدینی کورلسی فوق العاده تزاید نفوذینی موجب اولش ایدی .

قزاز آرتین معیت سنیهده سیاحتی اثناسنده برسنه اول کلیولیده انشا ایتدیردیکی کلیساک مصارف انشائیهندن متباقی اون بیک غروشوی تأدییه ایتدیکی کبی ، قلعہ سلطانیه ارمنی کلیسای اطرافیه دیوار انشا ایتدیرمک اوزره محلی ارمنلرینک رجاسنی حسن تلقی ایتیش و ادرنه و معقره کلیسالیینهده اعانات مهمهده بولنش در . برمدت صوکره ارمنی معتبراتی بطریقخانهیه دعوت ایدرک فقرایه اعانه ایچون بر صدیق تأسیسی و بالخاصه اظهار حال ایدهمین دولت دوشکونلرینه معاونت اولنسی توصیه ایلش و بومناسبتله ایراد ایتدیکی نطقده کندی احوال سابقهسندن بحث واستاقبوله یکی کلدیکی زمان فقری سببیه بر یاز کونی اقسامه قدر آج قالدینی حکایه ایدرک شمعی صاحب ثروت ایسهده نیجه اصحاب ثروتک بالاخره ناپارویه محتاج اولدقلری یوزلرجه دفعه کورلدیکنه کوره کندینک ده اوویه برحاله دوچار اولسی امکان داخلنده بولندینی و بناء علیه جناب حقک بونجه لطفنه نائل اولدینی بر زمانده فقرایی اونو تمامق وظیفهسنی نسیان ایده میه جکنی بیان ایله دیگر اغنیایی ده سخاوت و فتوته دعوت ایلش در . بوضورتله بطریقخانهده تأسیس اولنان «فقراصندیقنه» سنوی اون بیک غروش تأدییهسنی تمهد ایلش در . قزاز آرتینک بومثللو امور خیریهسی غایت کثیردر . کندیی غایت دیندار اولدینی جهتله ممالک عثمانیهده کی ارمنی کلیسالیینک مهم بر قسمی اعانه و هدیه سنه مظهر اولش در . قوم قبوده احیا کرده سی اولان بطریقخانه کلیسانه مربوط مکتبلری کندییسی انشا ایتدیردیکی وفائضی معلمین معاشاتنه استعمال

اولنق اوزره ایکی یوز الی بیک غروش اهدا ایتدیک کی قوم قبو خارچنده اقامت ایدن بالقجیلرک ایقای وظائف دینه ایده بیلملری ایچون اوراده ده برکلیسا و ذکور ، اناث اطفاله مخصوص ایکی مکتب انشا ایتدیرمش ویدی قلهده کی ارمنی خسته خانه سی ده مومی الیهک اثر سخاوتی اولوب استانبولده وبا اجرای حکمه باشلامی اوزرینه قازلی چشمه ده واسع برطوپراق مبیاعه سیله وبادن مصاب اولانلره منحصر اولق اوزره اوراده ده بشقه جه برخسته خانه وجوده کتیرمش در .

یدی قلهده کی خسته خانه نک انشاسندن اول ارمنی اغنیاسندن « شئورق » آمیرانک اغانه سیله بری نارلی قبوده ، دیکری بک اوغلنده تأسیس قیلنمش ایکی خسته خانه موجود ایهده بمجانبین ایله ایتامی و خسته دوچار اوله رق محتاج اصلاح کوریلنلری استیعابه غیر کافی ایدی . یدی قله خسته خانه سنک تأسیسی اوزرینه بونلرده کی خستکان و مجانبین وسائر اورایه نقل اولمشدر . قزاز آرتین اراده سینه شرنصادر اولدقجه خسته خانه یه ضابطه دن کیمسه کیرمه می حقنده سلطان محمود خان ثانی حضر تارندن بر فرمان استحصال ایتمش ایدی .

مومی الیه ارمنی مدقیتندن کیغورق نامنده بر فاضلک فارسی وارمنیجه ترتیب ایتدیک لغاتی ندیملرندن معلم پشمالجیان افندینک توصیه سیله طبع ایتدیرمش و جماعته اهدا ایلمشدر . بواثر غایت واسع و بک بیوک تبعه محصولی در .

خیرات و اغاناتنک کثرت و اهمیتی جالب دقت اوله رق ، بونلرک پاره سنی نره دن تدارک ایتدیک بعض مؤرخینجه جای سؤال کورلمش و از جمله وقعه نویس لطفی افندی تاریخنک برنجی جلنده (صحیفه ۲۷۳) « ارمنی ملتی متعصلرندن » عنوانیله یاد ایتدیک قزاز آرتینه « ظاهرده دولته صداقت ، معناده هم مذهبلرینه خدمت و هم ده مسندینی دوزاوغللری فاملیاسندن تبعیده ، فکرنی حمل ایلش در .

آنحقیق قزاز آرینک غایت ساده بر صورتده یشادینی واوزمان ضربخانه
امینلرینک معاملاتنک بر قسمندن غایت مهم عائداتی اولدینی و سلطان
محمود خان حضرتلرندن عطایای و فیریه نائل اولمش بولنه جفتندن
قطع نظر ، اودورک الک استفاده لی معاملات تجاریه سندن اولان ایپک
وایپکلی قماش تجارتشده آدملری واسطه سیله دوام ایتیش بولندینی
دوشونیلیرسه مهم بر ثروت تراکم ایتدیره بیلمش اولسی استکثار
اولسه ماز . قالدی که امور خیریه ده کندیس متشبت اوله رق اغیا
واهایی اعطای اعاناته دعوت ایتدیکی وبوصورتله مبالغ مهمه جمع
ودرج ایلدیکی دخی ارمنی مورخلرینک بوبابده نشر ایلدکلی معلوماتله
مشبتدر .

قزاز آرین مزاج شاهانه بی بیلدیکنندن ، علی الا کثر نکته دانلنی
سایه سنده واصل مرام اولدیغنی اولجه یازمش ایدک . وقعه آتیه بوبابده
مثال دیگر تشکیل ایلکده در :

۱۲۴۵ سنه سنده اوقاف هایون نظارتنه تعین اولنان طاهر اقدی
ملل غیر مسلمه مؤسسات دینه و خیریه سنه عائد اوقافک نظارت مشارالیه پایه
آلنسی و اورادن اداره اولنسی حقنده اذن پادشاهی استحصال ایلدیکنندن ،
استانبول وولایاتده جماعتلرینک باجمله اوقافله بونلردن هر برینک مقدار
ایرادینی ثبت دفتر ایدرک کندیسنه کوندرملری حقنده روم وارمنی
بطریقخانه لری ایله موسوی خاخانخانه سنه امر شدید ارسال ایلسی اوزرینه
تعامل قدیمی اخلال ایدن بوقرارک رفی ایچون هر اوج جماعت رؤسای
قزاز آرینک نفوذندن استعانه به باشلامشلردی .

مومی الیه معابد مخصوص کوش قنديللردن غایت مصنع و لطیف
برعدیخی آلهرق سرای هایونه کیدر وقنديل النده اوله رق کذرگاه
سنبه ده استاد موقع تعظیم اولور . سلطان محمود خان حضرتلری دائرة
مخصوصه لرندن چیتوب قزازی بوحالده کورونجه :

— الكده كى نهدر ؟ — ديه سؤال بيوريرلر. قزاق راسمه عبوديتى بعدالايضا ديركه :

— شوكتلو پادشاهم ! حضرت عيسى ووالده پاكيزه سى حضرت مريم كليسالر بعدازين ياغ تدارك ايدمه جكلى جهتله قرانلقده قاله جقلىرى آكلادقلرندن ذات شاهانه لرندن ياغ طلبى ايله بوقنديلى صوب ملوكانه لرينه كوندرديلر .

سلطان محمود حضرتلرى بو مراجعتك قرار واقى ايهام اولدينى درحال آكلاديفندن تعامل قديمك ايقاسنى و بردها زنه ارتبديل اولنماسنى اراده بيورمشارو بوبابده كى فرمان عاليك ديكر رؤساي روحانيه ايله برابر ارمنى بطريقه دخى ارسالى اوزرينه بطريقه خانه كليسا سنده بيوك برآين شادمانى اجرا اوله رقى پادشاه مشاراليه حضرتلرينك ازدياد عمر واقبالى ايجون بالخاصه دعالر قرائت ايدلمش در .

قزاق آرئين زمانك بولتيقه امورنده اولدجه مهم بر رول ايضا ايلمش اولوب، از جمله قاتوليك مسئله سنه عائد تشبثاتى حقنده فرانسه سفيرلرينك حكومت متبوعه لرينه ارسال ايلدكلى راپورلرده بوبابده تفصيلات موجود اولدينى كى آستريا سفيرلى جانبندن كوندريلن راپورلرده دفعاتله ذكر ايدلمش بولندينى مسموع عاجزانهم اولمش ايشده بو وثايق عثمانلى ارباب مراقى طرفندن هنوز تدقيق ايدلماش در . روسيه يه تضييمات حربه نك تأديه سنجه وقوع بولان خدمتى برآز اول حكايه اولندينى كى ، ديكر بر خصوصده كياستنى اثبات ايلمش در . تركن چاي عهدنامه نك انعقاديله ختام بولان ايران - روسيه محاربه سى اشناسنده دولت عثمانيه دخى روسيه ايله محارب بولنديندن ارميلرك اك بيوك مقام روحانيسى اولان (اچيازين) ك روسيه نك زيراشغاله كچمى اوزرينه ممالك عثمانيه ده كى ارمنى كليسالرنده اچيازين قاتوغيقوسنك ذكرنامى تعطيل ايدلمش وصلحدن صوكرده تعامل قديمك اعاده سبه

جسارت ایدیه‌مه‌مش ایدی. حال بوکه احمیازین مقامک ادا‌مه‌موقع راجحی
 وقا توغی قوسک کافه رهایینک رئیس وارمنی کلیساسنک باشی صفیه تصدیق
 صفی کلیسا تشکیلاتی ایجادتندن اولدیغندن قزاز آرتین بواشده تراکت
 زمانه کوره بطریقخانه‌یه وصایای مناسبه ده بولمش ورهایینک آرزوسی
 ایله بولتیقه دقایقنی نظر امعانه آله‌رق صبر وتائی ایله حرکتی توصیه
 ایلش در . بوبابده روسیه سفیرلرینک دولت متبوعه لرینه کوندر دکلری
 راپورلرده تفصیلات موجود اولدینی دخی حله مسموعات عاجزانه مدن در
 مذکور راپورلر موسقوده کی خزینه اوراقده محفوظ در .

قزاز آرتین تنون حیاتی چالیشمقله بکیرمش وسنی ایلرولش
 اولدیغندن صحتی انحلال ایدرک استقادن مضطرب اولمغه باشلامش
 ایدی . خسته لکی کسب شدت ایدرک یتاغه دوشدیکندن برمدت
 مشاهیر اطبا طرقدن تداوی اولمش ایهده اعاده عافیت ایده‌مدیکی جهته
 حکیم باشی ایله دیگر اطبای شاهانه با اراده‌سینه تداویسه مأمور اولمش
 و برمدت دوامدن سوکره برای تبدیل هوا واستحمام بروسیه کیتسینی
 توصیه ایلش در . بناء علیه قزاز آرتین مساعدت سینه‌ک استحصالی
 ایچون سرای هایونه کیمکله آشانی قاتده کندیسینی فراری احمد پاشا
 کوروب همان خاکبای سینه‌یه عرض کیفیت ایلش وقزازک هنوز پک
 نحیف ومضطرب اولدینی معلوم پادشاهی بولندیغندن ، مردیوندن
 چقیموب زمین قاتده کی اوطه‌لردن برنده استراحت ایلشی فرمان
 بیورلش ایهده ، مومی‌ایله وظیفه عبودیتک ایفاسی ایچون کلدیکنی
 بیانه یوقاری چقیمش وحضور شاهانه‌ده یره قباته‌رق مراسم عبودیتی
 ادا ایتدکدن سوکره استدعای مساعدت ایلش در . سلطان محمود حضرتلری
 بومساعدت بی‌ارزان بیورمقله برابر لطف باری ایله افاقت بوله‌جغه بیان امیدله
 قزاز ابدال تسلیت ایلش و بالوه وبروسییه حین مواصلتده حقدده
 فوق‌العاده تعظیبات اجرایی ایچون بالخاصه امرنامه‌لر یازلسنی فرمان
 بیورمش در .

قزاز طیبی نیقولا کی ایله وظائف روحانیسه مأمور (قالوست) نام پاپاسی وبعض خدمتکارلرینی برابرنبه آله‌رق کمی ایله یالویه واورادن ارابه ایله بروسیه کیتش وفی الحقیقه حقنده اوزمانه قدر امثالی نامسبق بر صورتده ابراز احترامات اوله‌رق ، حتی حکومت قوناغنی زیارت ایتدیکی صرهده مراسم عسکریه دخی ایفا قلنمش در . قزاز آرتین اون سکز کون بروسه‌ده قلش وبومدت ظرفنده آب و هوادن و حاملردن هیچ برفائده کورم دیکندن مأیوساً در سعادته عودت ایلش در استانبوله کلدیکنی و خانه‌سنده اسیر فراش اولدیفنی سلطان محمود حضرتلری خبر آلملری اوزرینه برکیجه ساعت درت راده لرنده معیت سنیه لرنده قرنادن علی رضا و محمد علی بکدر بولندیفنی حالده مومی الهک یالینسه کیدرک خدمتکارلره خبر ویرمه‌ملرینی اراده بیوروپ مردیونلردن یوقاری شتاب ایتش ایه‌ده قزازک خدمه‌سی بشقه بر مردیونلردن ده اول یتشه‌رک اقتدیلرینی قدوم پادشاهیدن خیر قلدقلرندن ، مومی‌ایه اوطه قپوسنه قدر کیدوب اوراده پادشاه حضرتلرینی کورمکه آیاقلرینه قنابوب عرض شکران ایلش در . سلطان محمود حضرتلری غایت یتتاب کوردیکی قزازده دست معالی پیوست ملوکانه‌سی اوزاتوب یردن قالدیرمش ویتاغنه عودتنی اواده ایتش وکندیسی‌ده یتاغک یاننده بر قولتوق صندالیه‌سنده اخذ موقع ایلیه‌رک خسته‌لکی و سیاحتی حقنده سؤالیر ایراد وفوق‌العاده التفات ، حتی لطیفه‌لر ایرادی ایله‌ده خاطرنی تطیب ایتش وقهوه ، شربت ایچدکدن صوکره سرای هایونته معاودت بیورمش در .

بو التفات بنده بروی پادشاهیدن خبردار اولان وکلا و رجال دولت قزازک زیارتنه شتاب ایتدکلی کبی رجال اجانب دخی نزدینه کیدوب استفسار خاطر وبذل تسلیت ایلش در . طرف شاهانه‌دن مصاحب سعید افتدی هرکون مأموراً بالی‌یه کیدر ایدی .

قزاز آرتین خسته لکنک کیتدکجه کسب شدت ایتدیکنی کورمسی اوزرینه وفاتندن صوکره ضربخانه عامره امینلکنک عهدسلطان مصطفی خان ثالثدنبری بووظیفه یی ایفا ایدن دوز اوغللرندن آغوب چلبییه تفویضی عتبه علیادن استرحام ایلش ومسئولی نزد شاهانه ده قرین قبول اوله رق فرمان پادشاهی شرفتملق بیورلش در . فی الحقیقه قزاز آرتینک وفاتی اوزرینه آغوب چلبی ضربخانه امینلکنه کچرک ایفای وظیفه ایلش در .

یالی رطوبتلی اولدیغندن اطبانک توصیه سی اوزرینه قزاز آرتین وفاتندن بر ایکی آی اول ارمنی اغنیاسندن پیشمیشیان اوچانسلک مرفع بر موقعده کاش خانه سنه نقل ایلشدی . مومی الیه حقنده همیشه ابدال بیوریه کلن عواطف سینه جمله سندن اوله رق مابین هایون اینجه ساز طافنک خانه سنه کیدوب اجرای ترنمات ایلسی اراده بیورلمسی اوزرینه سازنده وخواننده لر یالییه کیتمشلرسده اراده بوله میهرق عودت ایتدکلرندن تبدیل هوا ضمنده اجاسندن برینک خانه سنه نقل ایلدیکی مسموع پادشاهی اوله رق اقامتی ایچون مکلف برقوناق انشاسی اراده بیورلش ودوز اوغللرندن آغوب چلبی نک نظارتی التنده همان قوناغک انشاسنه باشلانمش ایسه ده ختامندن اول قزاز آرتین اکال انقاس معدوده حیات ایلش در . اوتهدنبری غایت دیندار اولان قزاز آرتین خسته لکی اثناسنده عبادته ومراسم دینه نک ایفاسنه برقات دها مواظبت کوسترمش ایدی .

مومی الیهک تاریخ وفاتی ۳ کانون ثانی ۱۸۳۴ در . خبر وفاتنک عتبه شاهانه یه عرضه بروسیله اولمق اوزره دوز اوغلی آغوب چلبی تصویر هایونی ومتوفانک حامل بولندینی دیگر نشانلری آله رق حضور پادشاهییه تقدیم ایلش وسلطان محمود حضرتلری قزازک وفاتندن بوصورتله خبردار اولمسی اوزرینه « صادق بربنده می غائب ایتدم » کلماتیه

اظهار تأثر بیوروب جنازه مراسمك غایت مطمئن بر صورتده اجرایی و تابوتك سرای هایون یاننده کی اسکله یه کتیریلرک قوم قبویه کتورلمك اوزره اورادن قایفه وضع اولمشی اراده بیورمشلردر. فی الحقیقه ارمنی بطریق استپانوس اقدی و قره بت و اصفازادور نام سرپسقبوسلر و اوچ راهب و ایکی باباس اوکدن و دوز اوغلی اغوب چلی ایله جانیک «آمیرا» وارغانیان آرتین «آمیرا» تابوتك ارقه سندن کیتمکده اولدقلری و قزاقك آلی خدمتکارلری ده ایکی طرفده بولندقلری حالده تابوت اسکله یه کتیریلرک قایفه وضع اولمش و آهسته روش ایله سرای هایون اوکندن کچیرلدیکنده ذات حضرت پادشاهی پنجره دن صوک دفعه اوله رق قزاق آرتینک سیای بی روحنی کورمش در .

اورادن متوفانك نوشی یکی قبوده کی خانه سنه کتوریلرک غایت مطمئن آیین ایله قوم قبو کلیسا سنه نقل و - اولجه استحصال ایش اولدینی اراده سنیه موجبنجه - کلیساردن بری دروننده کی مدقته وضع اولمش در . قزاق آرتینه دائر بعض مناقب بشقه بر مناسبتله مجموعه یه یازیله جقدر .

دیران کلکیان